

Jegyzetek

- ¹ Magyar Imre, Petrányi Gyula: *A belgyógyászat alapvonalai*. Művelt Nép kiadó, Budapest, 1956, 248-256 l. Prof. I. Bruckner, Prof. C. Anastasatu: *Pneumologie*, Ed. Med. Bucurest, 1965, 349-360 l.
- ² M. A. Krupp, M. J. Chatton: *Current Medical Diagnosis and Treatment*. 1984, Los Altos, California, 141-146 l.
- ³ M. Nasta, A. Brill: *Tuberculoza*, Ed. Med. Bucurest, 1967, 17-24 l., Kovács F.: *A tüdőgümőkór*. Művelt Nép kiadó, Budapest, 1956, 9-16 l.
- ⁴ M. A. Krupp, M. J. Chatton: i.m. 147 l.
- ⁵ H. Glaser: *A gyógyítás diadalútja*. Gondolat kiadó, Budapest, 1960, 168-182.
- ⁶ Kállay E.: *A tuberkulózis áttekintésének vázlatja*. Brassó, 1994, II.
- ⁷ Mihaescu T.: *Vittorul tuberculozei in lume*. Viata Medicala nr. 8, 25 febr. 1994, 8 l.
- ⁸ *Tuberculoza in ofensiva in Europa de Est*. Informatii OMS. Viata Medicala nr 30, 1994 júl., 4 l.
- ⁹ *Újra népbetegség?* Nők Lapja, 1995, 2 sz., 10 l.
- ¹⁰ *Tuberculoza in ofensiva in Europa de Est*. Informatii OMS. Viata Medicala nr. 30, 1994 júl., 4 l.
- ¹¹ Mihaescu T.: *Tuberculoza inapoi catre vittor*. Viata Medicala nr. 29, 1993 júl., 1 l.
- ¹² *A WHO támadása a tuberculosis crisis globális elbanyagolása ellen*. Szerkesztőségi közlemény, WHO/89, 1993 nov. 15. Orvosi Hetilap, 135 évf. 35 sz., 1994. aug. 28, 1946 l.

BALÁZSI DÉNES

ÜRMÖSI JÓZSEF EMBERSZOLGÁLATA

A köztudat Balázs Ferenc mészki lelkész, az aranyosmenti szövetkezeti mozgalom atyját, úgy tartja számon, mint a 20. századi szociális-kulturális hivatás érzettől fűtött unitárius lelkész-típus megtestesítőjét. Azt viszont már kevesebben tudják, hogy Balázs Ferencet egy negyed századdal megelőzte, s így az Udvarhely megyei, homoródszenti szövetkezeti mozgalom apostoli küldötte Ürmösi József homoródszentpáli unitárius lelkész volt. A rá való emlékezésünket indokolja az is, hogy a múlt évben volt születésének 115., Homoródszentpálra érkezésének 90. és az idén lesz halálának 40. évfordulója.

Szellemét idézzük, mert a 90 évvel ezelőtti székelyföldi közállapotok nagyon hasonlítanak a jelenkoréhoz: "A székely nép sorsa mostoha és elhagyott volt, de ez az elhagyatott helyzet az 1890-1900-as évtizedben mély pontra jutott..." míg tervezgették és tanácskoztak (Székely Kong-

resszus, Tusnád, 1902) hol is kezdjék el a székely mentést, azalatt a székely nép, "szerte nézett, s nem lelé honját a hazában. Ifjaink - javakorabeli férfiaink munkabíró tagjai csoportokban vitorlázta át a tengeren Amerikába, még pedig állami segítséggel - közbenjárással."

Szegénység, munkanélküliség és kivándorlás: Ürmösi József helyzetértékelésének megbízhatóságát őrzi önéletrajza¹ és igazolja a kortárs Benedek Elek is.²

Ürmösi József az Udvarhely megyei Siménfalván született 1879.XII.28-án. Amikor 1904. júliusában a Dunántúlról a szülőföldre hazahívták a homoródszentpáliak, meggyőződött, hogy itt az "idők jeleinek intését" megértő munkatársaival sürgős tennivalói lesznek.

A hivatástudatot és a székely nép szeretetét a családból hozta. Apja, Ürmösi Kálmán Siménfalván, majd Szentgericén volt unitárius lelkész. Itt kezdi József a I-IV. osztályos elemi iskolát. A népes család gyermekeinek (öt fiú és egy lány) tanulását elősegítette az a körülmény, hogy az édesanyja, Bodolai Juliánna kolozsvári születésű iparos család lánya, s az unokák a nagyszülőknél kaphattak otthont. József két nagyobb fiútestvére nyomdokain indul el a kolozsvári unitárius főgimnáziumban, amelynek elvégzése után, édesapja és Károly bátyja példáját követve, a Teológiai Akadémiára iratkozik be, bár anyja más pályát ajánlott fiának.

Sokoldalú érdeklődéséből kiemelhető az önképzőkori "palástdíj"-jal jutalmazott tevékenysége. Innen származtathatjuk írói és szerkesztői hajlamának későbbi kibontakozását.

A teológiai tanulmányai befejezése után elfogadja Ferencz József püspök biztatására a Dunántúlra, Polgárdi (Fejér megye) egyházközségbe szóló missziós lelkészi kinevezését. "Nagyszerű gyakorló terület volt ez számomra, felért egy külföldi akadémiával!"- emlékezik vissza az 1959-ben kelt memoárjában.

Mit is kaphatott Polgárdiban Ürmösi József? Érdemes itt egy pillanatra elidőznünk. 1898-ban a Zichy-féle katolikus Néppárt (a Hangya szövetkezet megalakulásával körülbelül egyidőben³) megkezdte a keresztény fogyasztási szövetkezetek alapítását a Dunántúl falvaiban.⁴ Ne felejtjük el, hogy kedvező talajra talált a kezdeményezés, mert akár a reformáció, ez a szövetkezeti mozgalom is német közvetítéssel érkezik hozzánk, s a Dunántúl ebből a szempontból földrajzilag is kapcsolatban áll Nyugattal. Erre a "külföldi akadémiára" utal Ürmösi József, amely számára bevezetést jelentett a szövetkezeti mozgalomba. Homoródszentpálon nem beleesik ebbe, hanem irányítója lesz "mint ember a gáton", mert nem csupa virágvásárnap diadalmas bevonulás Ürmösi József negyedszázados Nagyhomoród-menti lelkészi működése. A bátor helytállás, a leleményesség, a becsületes küzdelem játékszabályainak maradéktalan betartása jellemzi tevékenységét.

1905 áprilisában feleségül vette a kolozsvári Balaskó Irmát, "ki minden munkájában jó és megértő segítőtársa volt". A tehetséges írónő édesanyjának és háziasszonyának is kiválóan bizonyult.

A lelkész-család saját példájával járt elől a népszerű politikai propagálásában. Sajnos a született nyolc gyerekből három lány és egy fiú maradt életben (két fiú és két lány meghalt).

Ürmösi József nagyon szétágazó tevékenységet folytat, de ezek közös alapvonása a hívek lelki-anyagi életéért érzett felelősség. A lelki és anyagi életet a dolgok kölcsönös összefüggésében látja. Tudja, hogy a testi-anyagi nyomor szülőanyja a lelki, erkölcsi romlásnak, és fordítva is. A lelkész azért nem zárkozhatik el a hívek anyagi problémáitól, a társadalmi kérdésektől. Talán a dunántúli Prohászka Ottokár püspök szociális-keresztény szelleme⁵ munkált Ürmös Józsefben is, amikor népe jólétének előmozdítása érdekében 1904-ben vállalta a vidék első Hangya fogyasztási szövetkezetének könyvelői tisztét, amelyet példás pontossággal és becsületességgel végzett. Kitűnő együttműködési hajlammal áldotta meg az Isten. A polgári község közigazgatási személyiségeivel megtalálta a kapcsolattartás hangnemét, bár ezek nem az Ürmösi hibájából nem mentesek mindig a disszonanciától. (Lásd pl. Bencze Dénes ny. szolgabíróvali konfliktusát.)

Homoródszentpál központi fekvéséből adódóan sikerül megnyernie lelkész társainak támogatását, világi és egyházi kezdeményezéseiben egyaránt. (A szövetkezeti mozgalom: 1917-től; Unitárius Szószék szerkesztése Ajtay Jánossal; az Unitárius Népnaptár szerkesztése és a temetési szertartás reformja; a torozás eltörléséért folytatott harc stb.).

Tudatosan arra törekszik, hogy a rátermett, értelmes híveiből kiválassza és kinevelje a jövőbeli közösségi és egyházi vezetőket. Szövetkezesként kezeli munkájában énekező- és tanítóit.⁶

Szövetkezeti téren Ürmösi József saját sikeres megvalósításaként említi a Gazdakört (1905), amely a tejszövetkezetnek (1906), majd a gépszövetkezetnek (1926) és a hitelszövetkezetnek (1927) a szülőanyja lesz. Ugyancsak a szövetkezeti munka hasznosságának következménye az 1912-ben felavatott művelődési otthon (szövetkezeti népház) a vidék felnőtt oktatási és művelődési életének központja. Nemcsak a helyi és vidéki, de az erdélyi magyar szövetkezeti mozgalom jeles alakjává nőtte ki magát. Kitűnik a szövetkezeti eszmét népszerűsítő írásaival. Pályadíjat nyert 1928-ban a Keleti Újság vezércikk pályázatán a "Szövetkezeti Káté" c. írásával. 1924-ben a Hangya erdélyi közgyűlésén javasolja az adminisztrációs beszámoló mellett nevelő jellegű előadások tartását, amelyeket majd vita kövessen. Így kerül sor az első ilyen előadásra, amelyet ő tart 1925. április 23-án, "Melyek a legfontosabb teendők a szövetkezeti eszme megerősödése szempontjából" címen.

1925-ben ugyancsak az ő javaslatára megindítják "Szövetkezés" címen az önálló szövetkezeti lapot, amelyben számos mozgósító és nevelő jellegű cikket közöl.

Jó szervezői tehetségének elismeréseképpen 1919-től a nagyenyedi Hangya Központ igazgatóságának 19 éven át visszaválasztott tagjaként tevékenykedik. Ő győzi meg Rohay László vezérigazgatót és társait, hogy a vezetés gyakorlati élethez közelebb vitele érdekében még más, hozzá

hasonló szövetkezeti vidéki vezetőket is be kell hozni az igazgatóságba. A javaslat meghallgatása a vezetés demokratizálódását is magával hozta.

A szövetkezeti vezetői munkakör kiszélesedik Ürmösi József számára az 1930. évi Homoródszentpálról való végleges búcsúzása után. 1929-ben dr. Boros György unitárius püspök meghívásának eleget téve, elfogadja a püspöki titkári állást. 1924-ben a gyakorlati teológiai szakcsoportból teológiai tanári képesítést szerzett. Az egyházi reformokat és a szövetkezeti mozgalmat támogató püspök ezzel az intézkedésével egy katalizátort vitt be az unitárius egyház és hívei életébe, amikor a tehetséget és áldozatos tevékenységét az egész egyház népének életére kívánta kiterjeszteni. Ezáltal nem csak az unitáriusok, de Erdély egész magyarsága részére lesz a nyereség.

Rábízzák a "Szórvány szövetkezetek" gondozását, a Kolozsvárról elérhető Kalotaszeg vidékének és Dés környékének magyar Hangya szövetkezeteit. Javaslataira felállítják a kolozsvári Transit Raktárat a rábizott vidék jobb áruellátása érdekében. Körzeteit az ellenőrrel végigjárja, gyűléseiken részt vesz, tanácsokat oszt és segítséget nyújt. A Hangya központi igazgatóságot képviseli a 20-25 éves jubileumi ünnepeken Erdély magyarlakta falvaiban.

Kolozsváron 1941-ben segít a volt köztisztviselők és köznyugdíjasok fogyasztási és értékesítő szövetkezetének átmentésében a Hangya kötelékébe.

Kissé mereven igyekeztem Ürmösi József szövetkezeti vonalon kifejtett munkássága nyomon követéséhez ragaszkodni, de a valóságban nem lehetett azt úgy szétválasztani, hogy most a szövetkezeti apostollal beszéljek, vagy ő beszél és nem a lelkész. A kettő szerencsés ötvöződésének alapja a mély és őszinte humánus, elhivatottsága, és az a hite, hogy lehet, érdemes és kell tenni valamit azért a nyájért, amelyet reábizott a gondviselő Isten.

Az a helyzet, hogy ha a szövetkezeti apostol után beszéljek a lelkészről, egyáltalán nem kisebbíti ebbéli érdemeit. A lelkipásztori munkamezőn is bátor úttörő és elhivatott újtónak bizonyult. Azt az új lelkésznemzedéket képviseli a Nagyhomoród mentén, amelyik az elhanyagolt lelkipásztori gondozást elsőrendű feladatának tekinti. A tanítvány elismerő szeretetével vall arról az indíttatásról, melyet volt teológiai tanárától, dr. Boros Györgytől kapott.

A hívekkel való belső személyes kapcsolat kialakításának fontosságát megkívánja a lelki gondozás eredményessége. Nem elég a szertartást végző és a hívek felett álló prédikáló, irányító lelkész jelenléte. Ürmösiék érzik, hogy híveik mindennapjában részt kell venniük, hogy bajaikat megismerjék és segítsenek azokon.

A hagyományos találkozási alkalmak így szélesednek ki a Dávid Ferenc Egyletben, ifjúsági, nőszövetségi műsorok előkészítése, anyáknap, karácsonyi ünnepélyek felemelő, élményt nyújtó alkalmává, ahol a lelkész és a hívek kommunikációs közelségbe kerülnek és a "lélektől-lélekig" hullámhosszon történik a lelkigondozás. Ezek az egyletek Ürmösi

József idején vernek gyökeret, terebélyesednek virágzó és gyümölcsöző fákká.

A tiszteletes asszonynak sikerült maga köré gyűjteni Pálffy Ákosné Szabó Róza és Bencze Gáborné Györffy Ilona tanítónőket a nőegyleti munka sikeres megszervezésében. A népi vallásos esték nemcsak nevelő, de oktatási célt is szolgáltak. A Budapestről beszerzett vetítógéppel járják a környező falvakat és gazdasági, történelmi, valamint egészségvédelmi ismereteket nyújtanak a hallgatóságnak.

Különös gondot okozott Ürmösi Józsefnek, hogy a 10-12 éves korú, az iskola padjaiból korán "kiszabadult" ifjúság az analfabétizmus határán mozgott. A törvény előírta 3 évfolyamos ismétlő iskolát sem a tanügy, sem a szülők nem vették komolyan. A népet felemelni kívánó lelkész tudja, hogy a tudatlanság sötétségében tévelygő néppel nem lehet megértetni az új, célszerű törekvéseket. A keblitanácsosok igénybevételével megszervezik a téli esti oktatásokat az egyleti tevékenységgel egybekötve, és a nyári vasárnapi tanításokat. Erre a célra írta Ürmösi József a Nyári vasárnapi tanítások I-II. része c. vezérkönyvet 1906-ban.

A Pálffy Ákos vezette Dávid Ferenc Dalegylet a kórustalálkozókat kitüntettetje. 1932-ben I. díjat, ezüst vándorserleget nyertek. Népkönyvtárat szerez be a falunak. Műkedvelő színjátszói nem egy alkalommal az álnéven is író Pálffy Ákos helyi visszasságot, maradiságot és emberi kicsinyességet bíráló vidám monológjait, jeleneteit és színdarabjait viszik a nézők elé.

Ürmösi József idejében új harangot adományoz az egyházközségnek Pap M. Gáborné Sándor Apollónia, az I. világháborúban elrekvirált kis harang helyett. Ugyanakkor a hívek erre a célra kért adakozásaiból sikerült az orgona javítását is megoldani 1923-ban. Pálffy Ákos saját szerzeményeit, egyházi énekeit ezen a megújított orgonán próbálhatta ki.

Ürmösi József mindig a helyi konkrét valóságból indult ki és jutott el az általános, szükséges reformok gondolatához. A liturgiai reform eszméje is így született meg. A temetések tragikus hangulata és ünnepélyessége sokszor komikussá vált egy-egy rímfaragó izzadmánya miatt. A kántor verses, énekes búcsúztatóját igényelte a megszokás. A ritmus, ha sántít is és a kínrímek "emeletes" gondolatokat hoztak ki, hát a vidám dalolással záródó halotti torok, ahol a háziak, a keservesek, nem csak az elhunytat siratták, hanem az eltékozolt tehénkét, amit a tor kiadásai fedezésére eladtak.

Az egyházi főhatóság szintjén is általános támadás indult a torozás ellen. Megfelelő tapintattal és kellő diplomáciával előkészített közgyűlésen sikerült átvinnie a torozás eltiltását a faluban. Temetési rendszabályzatot hoznak, megalakítják a kölcsönös segélynyújtásra épülő temetkezési együletet, amely a mai napig is működik. A gyülekezet szintjén átvitt reform tartóssága attól is függött, hogy a szomszédos egyházközségek milyen álláspontra helyezkednek a kérdésben. Ürmösi József felhasználja ennek érdekében az egyházi sajtót: az Unitárius Közlönyt és Unitárius Egyház c. lapot, valamint a lelkészkeri munkaközösséget.

Hasonlóképpen a liturgiákban a hívek részvétele, jobb bekapcsolódása által, azok áhítatának emelése érdekében több újítást foganatosított. Az új egyházi éneket Pálffy Ákos énekező előbb az iskolás gyerekeknek és az ifjaknak tanította meg, majd a Dávid Ferenc Egyletben a nőknek, hogy az egész gyülekezet együtt tudja énekelni azokat.⁶

Az Unitárius Teológiai Akadémián nélkülözhetetlen lett Ürmösi József: A lelkipásztori gondozás és a gazdasági szociális kérdés c. munkája, amelyből a II-IV. éves teológiai hallgatóknak a falu gazdasági és szövetkezeti fejlesztéséről sorozatos előadásokat tartott.

Kevésbé ismeretes előttem püspöki titkári tevékenysége, amellyel adós maradok, remélem nem sokáig.

Gazdag irodalmi tevékenységének bizonyítékeképpen álljon itt a jegyzetekben közölt kimutatás⁷, amely címeiben is mutatja a szerző - unitárius lelkész - érdeklődési területeit és nemes törekvéseit. Külön fejezetet érdemel az Ürmösi József munkásságát elemző és méltató újságcikkek számbavétele. Talán ezek közül kettőre hívnám fel különösképpen a figyelmet. Az első a Brassói Lapok 1930. január 30.-i száma, amelyben az alábbi cím alatt értékeli Ürmösi József negyedszázados homoródszentpáli munkásságát: "Egy község ünnepe, melyben az egész székelység szíve dobog. Ez az Ürmösi nem volt átlag pap, hanem apostola volt népének, akit jóra, nemesre, szépre és igazra tanított (a jó pap ma már ne holtig tanuljon, hanem holtig tanítson), aki szociális és gazdasági téren is új utakat jelzett és vágott s főképp a szövetkezés és szolidaritás irányát szabta meg, eszközeit és intézményeit hozta életre." Ehhez hasonló elismerő szavakkal búcsúztatja a Homoródszentpárról Kolozsvárra távozó lelkészt. Megható szép ünnepséget rendezett az egyházközség, a lelkész-kör és a környék unitárius lakossága Ürmösi József tiszteletére.

A hívek szívébe örökre beírta nevét. Íme így emlékeznek Ürmösi Józsefre tanítványai 12 év távlatából. Az Unitárius Közlöny 1941 március havi számában a következő közlemény jelent meg: A munka megbecsülése. Homoródszentpál közönsége a Földművelési Miniszter által rendezett gazdaképző tanfolyam záróvizsgálata alkalmából folyó évi március 2-án volt lelkipásztorának, Ürmösi József püspöki titkárnak, aki a homoródszentpáli népjóléti intézményeket szervezte volt, a következő hálaíratot intézte: "A lélek virágának, a hálaérzetnek indításából írjuk sorainkat, melyben régi tartozásunkat kívánjuk kiegyenlíteni. Ön Nagytiszteletű urunk, községünknek egy negyedszázadon át nemcsak lelkipásztora és ékesen szóló apostola, hanem népjóléti intézményeinknek, egyház és társadalmi egyleteinek megalapítója és kitartó, lelkes munkása volt. Ezekben az egyletekben sok tiszta, nemes magot vetett lelkünk barázdájába, amelyekből több kikelt és termett százanynit."

"A kikelt magvak közé tartozik az a kéthónapos tanfolyam is, amely folyó évi január és február havában községünkben tartatott, melynek eredményes vizsgálata alkalmából szeretettel gondolunk Nagytiszteletű úrra, az első maghíntőre, volt lelkivezérünkre, s mikor községünkben vég-

zett sokirányú útjelző munkásságáról hálásan megemlékezünk, további életére Istennek szent áldását kérjük" (ötvenkét aláírás).

Jegyzetek

¹ Ürmösi József: *44 év a lelkipásztori és szövetkezeti munkamezőn*. Kolozsvár 1949. Kézirat a homoródszentpáli unitárius lelkészi hivatal irattárában.

² Benedek Elek: *Halljátok emberek?* Bukarest, 1957, 239-340.

³ Ihrig Károly: *A polgári szövetkezetek a magyar mezőgazdaságban*. Kézirat, 1957. Országos Mezőgazdasági Könyvtár, Budapest.

⁴ Gyimesi Sándor: *A parasztság és a szövetkezeti mozgalom*. Tanulmány a parasztság Magyarországon a kapitalizmus korában, II. kötet, Budapest, 1965. 629,631.

⁵ Hangya Naptár, 1944, 55. és 122. l.

⁶ Pálffy Ákos: *Homoródszentpál község monográfiája*. Kézirat, 1942, Pálffy Ákos tanár tulajdonában, Székelykeresztúr.

⁷ Ürmösi József nyomtatásban megjelent munkái:

1. Nyári vasárnapi tanítások. I-II. rész, Ó- és Újtestamentum, 1906.

2. Ótestamentumi tanítások (TANKÖNYV A III. ELEMI OSZTÁLY RÉSZÉRE) 1909.

3. Nyolc év Homoródszentpál község szövetkezeti életéből, 1912.

4. A szocializmus és a vallás, 1914.

5. A tartós béke munkálása és a lelkészi hivatás, 1918.

6. Evangéliumi kereszténységünk és a jövő békéje, 1918.

7. A lelkipásztori gondozás és a gazdasági-szociális kérdés, 1916.

8. Igehirdetésünk kívánalmai, 1912.

9. Népinevelés - a falu szervezése, 1922.

10. Egyházi szertartásaink reformja, 1925.

11. Szövetkezeti káté (A szövetkezeti eszme ismertetése).

12. A gyakorlati teológia főbb irányelvei.

13. Lelkészi helyzetünk és a nép, 1909 (lelkészkeri előadás).

14. A nő mai hivatása (előadás) 1918.

Dr. MOLNÁR ISTVÁN

ADALÉKOK A SZÉKELYKERESZTÚRI EGYHÁZKÖR EKLÉZSIÁINAK ISMERTETÉSÉHEZ (6. rész)

11. TARCSAFALVA

A Firtos tömbjének déli oldalából eredő és a Nyikó-vizébe torkolló Konyha-patak völgyének alsó szakaszában fekszik Tarcsafalva. Ósi településű faluja ez is a Nyikó-mentének; ősi egyházmegye, amely az 1333-1334-es évek pápai tizedjegyzékében *villa Torttha*, illetve *villa Tarka* néven szerepel. ("A villa Torttha elnevezést Orbán Balázs tévesen azonosította a (szomszédos) Tordátfalvával." - Vö. Benkő Elek: A középkori Keresztúr-szék régészeti topográfiája. Bp. 1992. 246.). A 14. században itt már létezett egyházmegye emlékét egy 1596-ban keltezett, a templom melletti mező használatával kapcsolatos peres irat szövegében említett helynév két változata - "Szentegyház mezeje", illetve "Keresztfa mezeje" - is megőrizte. (SzOkl ú.s. 274). A Tarcsafalva falunév legkorábbi írásos említését egy 1462-ben keltezett oklevél *Tarchafalwa* alakban őrizte meg. (SzOkl VIII. 98). Kevés változtatással ebben az alakban íródik a következő évszázadokban is, pl. az 1590-es és 1600-as években *Tarchafalua*, *Tarchijafalwa*, *Tarczafalva*. (SzOkl új sorozat kötetei). Az 1700-as években már *Tartsafalva* alakban szerepel, s később a "ts" mássalhangzó párt a "cs" kettős mássalhangzóval helyettesítve alakul ki a ma is használatos *Tarcsafalva* falunév. 1920-tól - erőltetett hangutánzással - *Tarcesti* lett a neve.

A falunak a néphagyományban megőrzött eredetmondájában a Firtos-várához fűződő rege szólal meg. A Firtosból eredő Konyha-patak (ahol a vár konyhája volt) völgyfejében a vár cselédjeinek lakóhelyén, a későbbi Csehétfalván alol terült el a vár fejedelmének "Majorja (határban levő gazdaság),... ott volt, hol most Tarcsafalva fekszik, s mivel innen szállított élelmiszerekkel tartották az őrizetet (a várban), onnan lett Tarcsafalva a neve". (Orbán B. A Székelyföld leírása, Pest, 1868. I. 112). Neve azonban a régi magyar *Tarcsa* személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. (Vö. Benkő, i.m. 242).

A székelykeresztúri múzeum munkatársainak 1985-ben végzett te- repkutatásai során a falu belterületének kertjeiből felszínre került Árpád- kori (12-13.sz.) és késő középkori (14-17. sz.) régészeti - főképp kerámia - leletanyagának alapján megállapítódott, hogy "A középkori Tarcsafalva az unitárius templomtól keletre, a Konyha-patak mentén feküdt". A település Árpád-kori kezdetét megelőző történelmi korok itt ideiglenesen megtelepedett vagy átvonult népeinek a nyomai - a magyar eredetű lelet- anyag mellett - a falu határának területrészein megtalálhatóak: a *Gázallo-*